

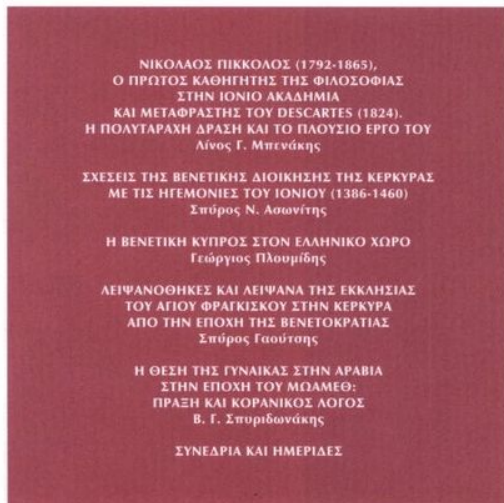
Peri Istorias

Vol 2 (1999)

ΙΟΝΙΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

περί Ιστορίας

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΒΟΗΘΗΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ
ΤΕΥΧΟΣ 2 * ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1999 * ΕΚΔΟΣΕΙΣ *ἀπόστραφος* ΚΕΡΚΥΡΑ

Λειψανοθήκες και λείψανα της εκκλησίας του
Αγλιου Φραγκίσκου στην Κέρκυρα από την εποχή
της εποχή της Βενετοκρατίας

Σπύρος Γαούτσης

doi: [10.12681/p.i.24731](https://doi.org/10.12681/p.i.24731)

To cite this article:

Γαούτσης Σ. (2020). Λειψανοθήκες και λείψανα της εκκλησίας του Αγλιου Φραγκίσκου στην Κέρκυρα από την εποχή της εποχή της Βενετοκρατίας. *Peri Istorias*, 2, 63–78. <https://doi.org/10.12681/p.i.24731>

ΛΕΙΨΑΝΟΘΗΚΕΣ ΚΑΙ ΛΕΙΨΑΝΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΣΤΗΝ ΚΕΡΚΥΡΑ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑΣ

Σπύρος Γαούτσης

Με την καταστροφή του Καθολικού Μητροπολιτικού Ναού (Ντόμος)¹ τη νύκτα της 13^{ης} προς 14^η Σεπτεμβρίου 1943 απ' τους γερμανικούς εμπρηστικούς βομβαρδισμούς², περισυλλέγησαν από τα ερείπια του ναού, σημαντικός αριθμός ημικατεστραμμένων έργων Εκκλησιαστικής Τέχνης καί άλλα αντικείμενα λατρευτικής χρήσης και αξίας. Μεταξύ αυτών, μεταφέρθηκε κι αποθηκεύτηκε στην Καθολική Εκκλησία του Αγ. Φραγκίσκου³, μεγάλος αριθμός λειψανοθηκών και λειψάνων⁴, πολλών εκ των οποίων αγνοείται η προέλευση, η γνησιότητα και το πρόσωπο στο οποίο ανήκουν.

Τα λείψανα τα οποία καταγράφονται παρακάτω, βρέθηκαν εντός δώδεκα ξυλόγλυπτων βενετσιάνικων λειψανοθηκών. Τέσσερις απ' αυτές διαστάσεων 26×51 εκ. είναι βαμμένες με χρυσό και φέρουν βάση, στέμμα και ξύλινα καταυχένια γύρω από τη βιτρίνα μέσα στην οποία φυλάσσεται το λείψανο (φωτ. 1). Υπάρχουν επίσης τέσσερις μεγαλύτερες σε πιο απλό σχέδιο διαστάσεων 21×26 εκ. σε χρυσό και ασήμι (φωτ. 2) και τέσσερις ακόμη, διαστάσεων 70×37 εκ. με πλουσιότερο και πιο περίτεχνο διάκοσμο, βαμμένες με χρώμα χρυσό (φωτ. 3). Υπάρχουν ακόμη μεταγενέστερες, ασημένιες και επάργυρες λειψανοθήκες, φτιαγμένες από Επτανήσιους και Ιταλούς αργυροχόους κατά τα τέλη του 18^{ου} και κατά τον 19^ο αιώνα. Φέρουν σχήμα σταυρού με λείψανα και στις δύο όψεις και θέση για βουλοκέρι με την σφραγίδα του αποστολέα των λειψάνων αυτών, σχήμα ηλίου ή άστρου, ή ακόμη άνθους διακοσμημένου με καταυχένια και πρόσωπα αγγέλων. Επίσης, λειψανοθήκη σε σχήμα Γοθτικού Ναού με ασημένιο διάκοσμο και πλούσια λεπτοδουλεμένη δαντέλα. Καταγράψαμε ακόμη πληθώρα μικρών λειψανοθηκών από ασήμι ή μέταλλο σε σχήμα μενταγιόν και διαστάσεων 2×1,5 εκ. και 4×2,5 εκ. σφραγισμένες οι περισσότερες με βουλοκέρι, το οποίο και φέρει συνήθως την σφραγίδα του Επισκόπου που πιστοποιεί τη γνησιότητα του κάθε λειψάνου. Φυλάσσονται επίσης κατεστραμμένες λειψανοθήκες, γυάλινες με απλή ξύλινη βάση και καπάκι 15×8 εκ. καθώς και ξύλινη κορνίζα διαστάσεων 30×23 εκ. μέσα στην οποία, με ιδιαίτερη επιμέλεια, έχουν εκθέσει σημαντικό αριθμό λειψάνων. Κατεγράφησαν όμως και πλήθος λειψάνων τυλιγμένων σε χαρτί ή περγαμηνή, όπου και έχει γραφεί το όνομα του Αγίου ή του Μάρτυρα, στον οποίο αποδίδεται το σωζόμενο λείψανο. Ένας σημαντικός όμως αριθμός λειψάνων, που συνέλεξαν μετά τον βομβαρδισμό

της Καθολικής Μητρόπολης, φυλάσσεται σε μικρά άτεχνα ξύλινα και χάρτινα κυτία, ενώ τα λείψανα, ανακατεμένα καθώς είναι, δεν δύνανται να χωρισθούν και να αναγνωρισθούν.

Στον κατάλογο που ακολουθεί, διατηρήσαμε την ορθογραφία και τις συντομογραφίες όλων των επιγραφών που βρέθηκαν, χωρίς να γίνεται διαχωρισμός σ' αυτά που βρίσκονται εντός λειψανοθηκών, ενώ ανοίγονται παρενθέσεις στα σημεία που οι επιγραφές των λειψάνων και των θηκών τους είναι κατεστραμμένες ή εντελώς δυσανάγνωστες.

S. Josephi sp.	τοῦ ἁγίου Συμεών τοῦ Στυλίου
S. Petr.apost.	Velo del volro della B ^a Chiana di Mrè F ^o
S. Joann.apost.	S. Fausti mart.
De velo B.M.V.	S ^{ti} Spiridionis
S. Cataldi Ep.C.	(...) nplca (...)
Ex Cappa Sancti Vincentiy Fererry	S. Benedicti M.
S. Anna M.B.V.M.	S. Bonifatia M.
Pallio S.Iosepi	S. Vitalis m.
S. Marcus Ev.	S.Specios (...) m.
S. Luca Ev.	S. Amana (...) m.
S. Francois Reg.	S. Honesti m.
S. Colette	S. (...)ta M.
S. Claire	S. Mansueti M.
S. Grau(...)d'Ass(...)	S. Donati Mart.
Ex carne S.Fr.Salesii	S. Pacificae Mart.
S. M.Magd. Penit	S. Modestae Mart.
S. Martha Virg	S. Lucidi Mart.
S. Theopini M.	S. Victoriae Mart.
I.c.f.v.i.f.o.p.n.P.c.Em.	S. Faustus M.
I.c.f.v.i.f.o.p.n.P.c.Em.	S. Jucundi m.
Ex.habity B. Grispiini Ca.	S. Benignus m.
S. Vincentii m.	(...) cifici m.
Ex ossibus SS ^{um}	S. Clem (...)
S. Jucundi martiris	(...) ati mart.
abito di S. Giovanni da Capistrano	Gaudentii m.
abito di S. Giacomo dalla Mauca	S. Fortunata m.
ex veste sevica S. Pachalis Baylon	de velo B. (...) V. Mariae
S. Faustine M.	S. Anna Matr. B.M.V.
S. Dorothe Mart.	De Terra Pra Sanguine Iml.
S. Concorde Mart.	De Lapida sepulerat
S. Abundantii m.	De Column (...) plagelan
Polvere della S. Mura della S. Casa di Loreto	De Spina Co (..) D.N.J.C.
Part. della Coperta usata dalla Beata Veronica Cappuccina olivo del Getsemani	De Veste Incosup (...)
S. Faustina M. ex C. (...)	S. Ioseph. Spon. B.V.M.
	Ioachin Pat. B.V. Mariae
	S. Annae Mat. B.V.Mariae
	Da velo B.V. Maria

S. Ioannis Baptae. Prae.
S. Zachariae Pat.S. Io.Bat.
S. Elisabeti Mat.S.Io.Bat.
«Sine nomine»
De ossibus B.Ioannes Marinoni
Ex carne B. Leonar.C.
Ex oss.S.Biasi E.NI.
Ex oss S.Domnini N.J.
Ex. Oss. S.Bonafaci M.
Sanctorum(...)
Faustus
Benignus
Fortunata
Jucunda
Bonifacia
Clementis
S. Fabillia M.ex Pry
S. Renata ex Pry
S. Dignae M.ex Pryulli
S. Polla M.ex Pry
S. Christianus M.
S. Iusti M.ex Pry
S. Timoctej M. ex Pry
S. Vernacia M. ex Prijade
S. Iustiana M. ex Call (...)
S. Candidým ex Pru (...)
P⁰ Gen⁰ e Fal⁰
B⁰ Gui⁰ Lug⁰
S. Basicius M. Pr(...)
S. Francesco Cilizo
San Francesco Capelli
Santa Chiara Ric.da M.V.di Assisi
S. Rober Avelini
p. Giacinto da Lecca,Cappuccino
Tasca del bambino
Sangue di Gesu Cristo
Ex ossibus S(...)uforlenò
Ex ossibus S. Vernardini Mart.
S. Amantius m.
S. Reconatus m.
S. Fructuosa m.
S. Auctus m.
S. Victoriana m.
S. Gaudentia m.
S. Clementiani m.
S. Grata m.
S. Severina m.

S. Deusdcit m.
S. Charus m.
S. Senerinus m.
S. Seuera m.
S. Serena m.
S. Verecundi m.
S. Gaudiosus m.
S. Persesta m.
S. Blanda m.
S. Diodorus m.
S. Simplicis m.
S. Blanda m.
S. Simplicianus m.
S. Theodors m.
S. Dignatiani m.
S. Blandinus m.
S. Theophila m.
S. Liberatus m.
S. Donata m.
S. Magnus m.
S. Amandus m.
S. Renocatus m.
S. Severiani m.
S. Incundinus m.
S. Victoriana m.
S. Nominandus m.
S. Salucta m.
S. Venerandus m.
S. Victoria m.
S. Amanda m.
S. Modestina m.
S. Crescentij m.
S. Speciosa m.
S. Donata m.
S. Viētrix m.
S. Probae m.
S. Innocentia m.
S. Prosper m.
S. Implicij m.
S. Iuliani M.
S. Honoratus M.
S. Speciosa m.
S. Candida m.
S. Patiens m.
S. Rogata m.
S. Grata m.
S. Laetus m.

S. Vincentia m.	S. Riszuitio Ponti C.
S. Adeotatus m.	Ven.Barba(...)
S. Fausta m.	Rossisium S.Luvierta
S. Crescentij m.	*De velo & Granunis B.Clare a Monte
De loco crucifixionis Dñ	S. Filippi Neri C.
De loco orationis D.N.I.C.	S. Vinecn(...)
De lapidae Portae	De lactae B.V.Mae.
Innocentis XI	B.Serafine
Benedicti XIII	S. Clara
S. Felicis Capucini C.	S. Francisci de Sales
S(...)ese à(...).v	De Terehintho B.V.
de velo Catarinae Bon	De loco Praeseni B.V.
Funis B.Bernardini Fesr.r.C.S. D(...).ni M.	S. V.Baldi E.C.
(...)Sepulcro Lasari	B. Vis.Lauretane
Sepulcro S.Hieron	S. Pij. Marturis
Gos(...).spium Rena (...)ma(...).vue	S. Modesti Mart.
S(...).nnitahj m.	Fletiiis Do super Ierus Co.
S. Cassiam Pueri Sanno M.	De dono Simonis Lep.
*De Velo S.Antonii a Stronconio C.	Funis B.Ioa.Ruf.
S. Aurelie	De S.Sepulcro Dini
S. Herculane	De sepulcro Innocent
*De velo B.Jo.Marie de Bonomis v.	S. Antoni Patavini

Η συστηματικότερη μελέτη των λειψάνων, ξεκίνησε πριν από έναν περίπου αιώνα, με την ανάπτυξη της αρχαιολογίας και της ιστορικής έρευνας, όταν με ιδιωτική στην αρχή πρωτοβουλία, προωθήθηκε η μελέτη του Χριστιανικού κόσμου και των πρώτων Χριστιανικών μνημείων⁵. Σ' ό,τι αφορά στη χρήση των λειψάνων, γνωρίζουμε ότι από την παλαιά συνήθεια να τελείται η Θεία λειτουργία πάνω στους τάφους των μαρτύρων, διατηρήθηκε η παράδοση, –φυσικά και στις Ενετοκρατούμενες περιοχές της Ελλάδος– να τοποθετούνται Ιερά Λείψανα στην θεμελίωση ναών και φυσικά πάνω ή μέσα στην Αγ. Τράπεζα. Όταν οι Ανδηγαυοί τον 13^οαι. κατέλαβαν την Κέρκυρα και κατήγγησαν τον Ορθόδοξο Μητροπολίτη, επιβάλλοντας Αρχιεπίσκοπο δυτικού δόγματος, αφήρεσαν εκτός των άλλων, τα λείψανα των Αγίων Ιάσονος και Σωσιπάτρου, μαθητών του Αποστόλου Παύλου, και του Αρσενίου, πρώτου τιτλοφορούμενου Μητροπολίτη Κερκύρας (876-953)⁶, τα οποία και τελικώς επεστράφησαν στους δικαιούχους τους, μόλις μετά τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Η ευλάβεια των πιστών προς συγκεκριμένους αγίους⁷ οι οποίοι μεσίτευαν για τα διάφορα προβλήματα τους, είχε τροφοδοτήσει επανειλημμένα το να αποδίδονται ιδιαίτερες αρμοδιότητες σε διάφορους από αυτούς, θέτοντάς τους προστάτες διαφόρων πόλεων⁸ ή κάποιας συγκεκριμένης κατηγορίας επαγγελματιών⁹. Παράλληλα μ' αυτή τη δραστηριότητα, είχε αναπτυχθεί στη συνείδηση του μέσου Χριστιανού της εποχής, η συναί-

σθηση της ανάγκης του να συλλέγουν, να διατηρούν και να ευλαβούνται οποιοδήποτε αντικείμενο είχε σχέση ή βρισκόταν στην κατοχή των ανθρώπων εκείνων που είχε η Εκκλησία κατατάξει στις τάξεις των αγίων, των μαρτύρων κ.ά.: Οστά κατά πρώτο λόγο, τεμάχια απ' τα ενδύματά τους, προσωπικά τους αντικείμενα, μέχρι και χώμα από το μέρος που βρίσκονταν θαμμένοι. Διατηρώντας τα γενεές ολόκληρες σαν φυλαχτά, αναζητώντας όλο και δυσκολότερα είδη λειψάνων¹⁰ και ενθαρρυνόμενοι από την ίδια την προ και μετα-Σχισματική Εκκλησία¹¹, η οποία για κερδοσκοπικούς περισσότερο λόγους συνέλεγε και ενέκρινε την αγοραπωλησία τέτοιων λειψάνων, άρχισαν να δημιουργούνται αμέτρητες καταχρήσεις: συλήσεις τάφων, κλοπές λειψάνων, μεταφορά και μεταπώλησή τους, διαμελισμοί χιλιάδων σωμάτων μαρτύρων, κατά κύριο λόγο, τους οποίους διεσκόρπιζαν στα διάφορα μέρη του κόσμου, αλλά και μία μακάβρια κυκλοφορία πλαστών λειψάνων¹² που διάφοροι επιτήδευοι έμποροι ή μοναχοί πουλούσαν στους απλοϊκούς Χριστιανούς, αποκομίζοντας πολύ σημαντικά οφέλη. Πολλές φορές το φαινόμενο αυτό πήρε τέτοια έξαρση και τροπή που ανάγκασε την επίσημη Εκκλησία να τοποθετηθεί ενάντια όλων όσων καπηλεύονταν την άγνοια των πιστών της, απ' την άλλη μεριά όμως, η προσκόλληση των επιζώντων στα λείψανα των Αγίων τους, ήταν μία πράξη επαινετή που εξυπηρετούσε την Εκκλησία, η οποία θεωρούσε ότι η ευλάβεια αυτή «φωτίζει» και παρακινεί τους πιστούς της στην μίμηση και στην προσφορά. Το αν τα λείψανα που κοσμούσαν τις διάφορες Εκκλησίες, ή που ιδιώτες είχαν στην κατοχή τους, ήταν γνήσια ή όχι, ήταν κάτι που μάλλον μέχρι σήμερα την αφήνει αδιάφορη, καθώς θεωρεί ότι η «ευλάβεια δεν σταματά σε ένα τεμάχιο υφάσματος ή στα οστά ενός Αγίου, μα απευθύνεται στο πρόσωπο στο οποίο ανήκουν και μέσω αυτού στον ίδιο το Θεό»¹³.

Τον Μεσαίωνα και τα χρόνια που ακολούθησαν, από τα πλέον περιζήτητα μέρη για την ταφή των νεκρών των ευγενών και πλούσιων οικογενειών ήταν *ad sanctos*, δηλαδή όσο πιο κοντά στους τάφους ή στα λείψανα των Αγίων και στα Ιερά όπου τελούσαν τη Θεία Λειτουργία. Και στην Εκκλησία του Αγίου Φραγκίσκου, δεξιά κι αριστερά του Μεγάλου Βήματος (*Altar Maggior*) σώζονται τάφοι επιφανών και πλούσιων οικογενειών, ανωτέρων στρατιωτικών της Γαληνοτάτης και μελών αδελφοτήτων του 17^{ου} και 18^{ου} αιώνα¹⁴. Αυτοί στις διαθήκες τους ή όπως είχαν προβλέψει πριν τον θάνατό τους, δωρίζοντας σημαντικά ποσά στην Εκκλησία, πετύχαιναν τελικά την απόκτηση ενός τάφου στο εσωτερικό του ναού¹⁵.

Πολλοί Καθολικοί Επίσκοποι και Αρχιεπίσκοποι κατά την άφιξή τους στο νησί έφεραν μαζί τους τεμάχια λειψάνων για προστασία και σωτηρία των ψυχών του ποιμνίου τους¹⁶, όπως ο *Marcus Antonius Barbarigo* (1678-1688) που τον Σεπτέμβριο του 1678, ερχόμενος για πρώτη φορά στην Κέρκυρα, έφερε από την Ιταλία τεμάχιο του λειψάνου του *San. Francisco Saverio*¹⁷.

Όλα τα λείψανα, συνοδεύονταν από Επίσημα Ρωμαϊκά Έγγραφα με τα οποία πιστοποιούνταν η γνησιότητα και η προέλευσή τους, αποφεύγοντας έτσι κατά κάποιο τρόπο την ανεξέλεγκτη διακίνηση πλαστών λειψάνων. Σώζονται στην Εκκλησία του Αγ. Φραγκίσκου πέντε τέτοια πιστοποιητικά του 18^{ου} αιώνα, εκ των οποίων το ένα χειρόγραφο¹⁸, ένα πιστοποιητικό της 1^{ης} Νοεμβρίου 1882 που υπογράφει ο Έπαρχος των Κοινοβιακών μοναχών του Τάγματος στην Ρώμη Fr. Bonaventura Soldatic, ο οποίος και στέλνει στην Καθολική Εκκλησία της Κέρκυρας, σε ασημένια θήκη, τεμάχιο οστού του San. Antonio Patavini. Σώζονται επίσης δύο πιστοποιητικά με ημερομηνία 27 Οκτωβρίου 1915 και άλλα έξι με ημερομηνία 31 Μαΐου 1916.

Τα πέντε έγγραφα του 18^{ου} αιώνα καλύπτουν την περίοδο 1726-1756. Το πρώτο, χειρόγραφο διαστάσεων 26×19 εκ., γραμμένο και σταλμένο απ' τον D. Antoniuy Carafa, Pre(lati) riy Clericorum Regularium της Μητρόπολης του Αγ. Παύλου της Νεαπόλεως, φέρει ημερομηνία 20 Μαΐου 1726. Πιστοποιεί τη γνησιότητα των λειψάνων του Αγ. Γαετάνου, καθώς κι ενός τεμαχίου εκ των υπενδυμάτων του San Andrei Duellini. Υπογράφει ο Ant. Carafa και συνυπογράφουν ο Επίσκοπος (;) και ο Γραμματέας της Αρχιεπισκοπής. Το δεύτερο έγγραφο, διαστάσεων 27×19 εκ. (NOS D. TIBERIVS CESAR GIORDANI NEAPOLITANUS) αναφέρει ότι στις 8 Νοεμβρίου 1736, στέλνουν ερυθρό μεταξωτό τεμάχιο υφάσματος από τον πύλο του San Ubaldu. Σύμφωνα με το κείμενο, ανοίγοντας το σκήνωμα του Αγίου την 23^η Οκτωβρίου του ιδίου έτους, τεμάχισαν τον επισκοπικό του πύλο και τον έστειλαν σε διάφορες Εκκλησίες και Μονές. Το έγγραφο, στην κορυφή φέρει εικονογραφημένη παράσταση του Αγ. Ουβάλδου ντυμένο με τα επισκοπικά του άμφια και με επιγραφή στη βάση της εικόνας: S. UBALDVS CANON REG. LAT. Η υπογραφή του αποστολέα είναι σκισμένη και δεν αναγνωρίζεται, ενώ συνυπογράφει ο D. Ferdinandus M. Amedrano Prior με εντολή της Γραμματείας. Στο κάτω αριστερό τμήμα του εγγράφου, υπάρχει ανάγλυφη σφραγίδα δύο λεονταριών σηκωμένων στα πίσω πόδια, να κρατούν με τα μπροστινά έναν φοίνικα. Η σφραγίδα του επισκόπου, η οποία συναντάται στις περισσότερες σφραγισμένες με βουλοκέρι λειψανοθήκες, στο ισπανικό –όπως αναφέρει το έγγραφο– κερι είναι εξίσου κατεστραμμένη. Το τρίτο έγγραφο διαστάσεων 19×27 εκ. (OCTAVIUS ANGELLELI PATRITIUS BONONIENSIS DEI ET APOSTOLICAE SEDIS GRATIA EPISCOPUS EUGUBINUS) φέρει ημερομηνία 21 Οκτωβρίου 1743. Ο επίσκοπος που υπογράφει το έγγραφο, στέλνει και αυτός ερυθρό τεμάχιο απ' τον πύλο του San Ubaldu επισκόπου και πολιούχου του Eugubini. Το έγγραφο φέρει δυσδιάκριτη σφραγίδα με επιγραφή: EUGUBINUS*OCTAVIUS*ANGELLELI*DEI*ET*A*B*G*BRIS* και το συνυπογράφει ο Γραμματέας του, Joannes Battista Brani. Στην κορυφή φέρει επισκοπικό οικόσημο με πύλο και 6 θυσάνους σε 3 σειρές, σταυρό και στέμμα με φτερωτό λεοντάρι. Το τέταρτο έγγραφο διαστάσεων 38×22 εκ. (OCTAVIUS COMES DE ARRENGHERIA) πιστο-

ποιεί τη γνησιότητα των ενδυμάτων του B. Josephi a Cupertino, Ιερέα του τάγματος των κοινοβιακών μοναχών (Sacerdotiy Ordinis Minorum Sancti Francisci Conventualius), απ' τα οποία στέλνει «καλά τυλιγμένο μέσα σε λευκό χαρτί κι αναγνωρισμένο ως γνήσιο» τεμάχιο ερυθρού υφάσματος. Το έγγραφο το οποίο υπογράφει ο ίδιος ο Octavius ως Επίσκοπος Ασσίζης, συνυπογράφει ο Γραμματέας του, ενώ κάτω αριστερά φέρει σφραγίδα ίδια με το οικόσημό του στην κορυφή της σελίδας του εγγράφου. Το οικόσημο, με επισκοπικό πύλο και 6 θυσάνους σε 3 σειρές φέρει περικεφαλαία πάνω από το στέμμα με καταυχένια και επιγραφή: NEC MERENS IN OBITU, ενώ το θέμα παρουσιάζει ένα πτηνό και τρεις κρίνους. Το πέμπτο και τελευταίο έγγραφο διαστάσεων 29x20 εκ. (NICOLAUS MANCIFORTE, Dei et Apostolicae Sedis gratia Episcopus Anconae) αναφέρει ότι στις 5 Ιουλίου 1756, ο Κανονικός Cyriacus Gecchioni που υπογράφει το έγγραφο, στέλνει πάνω σ' αυτό δεμένο με κορδέλα «μικρό χρυσοκέντητο μεταξωτό προσκεφάλαιο το οποίο και είχαν εναποθέσει κάτω από το πόδι της Αγίας Άννας, μητέρας της Θεομήτορος Παρθένου Μαρίας, το οποίο πόδι φυλάσσεται και λατρεύεται στην Μητρόπολή μας, του Αγίου Κυριάκου».

Στην Εκκλησία του Αγ. Φραγκίσκου φυλάσσονται ακόμη, δύο απ' τους τρεις τόμους του PONTIFICALE ROMANUM του 1663¹⁹, από τους οποίους αντλούμε ενδιαφέρουσες πληροφορίες για την ευλογία των λειψάνων και των λειψανοθηκών τους. Στις σελίδες 497 με 499 περιγράφεται ο τρόπος με τον οποίο ο Επίσκοπος ενδεδυμένος τα επίσημα άμφιά του ευλογεί τις λειψανοθήκες (De benedictione Capsarum pro Reliquijs), καθώς και οι δεήσεις με τις οποίες καλεί τους πιστούς να ευλαβούνται τα ιερά και τα λατρευτικά σκεύη της Εκκλησίας²⁰: «...quatenus fideles tui magnitudine, fine universitate beneficiorum tuorum, in parte modica Reliquiarum, integra Sanctorum Corpora fe percepisse gratulentur; & per temporalia loca ipforum precibus impenfa, ad aeterna cum eis gaudia poffidenda fiduciatius animentur. Per eundem Dominum noftrum Iefum Chriltum filium tuum, qui tecum viuit, & regnat in unitate Spiritus fañcti Deus, per omnia faecula faeculorum.»²¹

Τα λείψανα, μέσα στις λειψανοθήκες τους μέχρι και τα πρώτα χρόνια μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο κοσμούσαν τα μεγάλα βήματα των Καθολικών Εκκλησιών του νησιού²² κατά τις επίσημες λειτουργίες και τις μεγάλες εορτές²³. Με τον καιρό όμως, η λαϊκή αυτή θρησκευτικότητα, το αίσθημα των πιστών που παλαιότερα έβρισκε την έκφρασή του σε τέτοιες μορφές ευλάβειας, που περιέβαλλαν την μυστηριακή ζωή της Εκκλησίας, άρχισε να ατονεί²⁴. Οι πράξεις αυτές της ευλάβειας, ιδιαίτερα μετά τη Β' Βατικανή Σύνοδο (1962-1965) επαναπροσδιορίστηκαν και εκσυγχρονίστηκαν. Έτσι για να υποστηρίζεται πλέον η λαϊκή αυτή θρησκευτικότητα και για να διευκολύνεται τέλος η λατρεία, η έκθεση και η λιτάνευση των λειψάνων, αν υπάρχει ανάγκη, «χρειάζεται μία ποιμαντική φροντίδα, με την οποία θα εξαγνίζεται και θα διορθώνεται το θρησκευτικό αί-

σθημα, που βρίσκεται στη βάση των ευλαβικών αυτών εκδηλώσεων, έτσι ώστε να ευνοείται η πρόοδος στη γνώση των Μυστηρίων και στους γενικούς κανόνες της Εκκλησίας»²⁵.

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ

S.....	Sanctus
M&m&Mart.....	Martyr
Ex oss.....	Ex ossibus
B.M.V. ή B.V.M.....	Beata Maria Vergine
M. &Mat.....	Matris
Pat.....	Patris
Sp.&Spon.....	Sponsus
D.N.J.C.....	Domine Nostro Jesu Christo
Ep.....	Episcopus
Virg.....	Verginis
Cap.....	Cappuccino
Dm̄.....	Domini
Dini.....	Domini
Part.....	Partis
S.Io. Bat.....	Sanctus Ioannes Baptista
B.....	Beatus
Ven.....	Veneranda
Fun.....	Funis
SS ^{num}	Sanctorum
Reg.....	Regis
Apost.....	Apostolus
Ev.....	Evangelista

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- * PETRUS MARIA FERRARIUS A MONTE-FERRATO CANONICUS THEOLOGUS CRETENDIVO SPERIDIONO PRO GATI-AR ACTIONE - 1631
Χαραγμένο στη βάση δισκοπότηρου που φυλάσσεται στην Εκκλησία του Αγ. Φραγκίσκου, από Ιταλό ιερωμένο, ο οποίος στις αρχές του 17^{ου} αι. δέχθηκε τη «χάρη» του Αγ. Σπυρίδωνος. Διατηρήσαμε την ορθογραφία της εγχάρακτης επιγραφής.
1. Η Καθολική Μητρόπολη που βρίσκεται στην πλατεία του σημερινού Δημαρχείου είναι κτίσμα του 16^{ου} αι. και είναι αφιερωμένη στους Αγίους Ιάκωβο και Χριστόφορο.
  2. Για την καταστροφή και τις προσπάθειες ανοικοδομήσεως βλ. εφημ. ΚΕΡΚΥΡΑΪΚΑ ΝΕΑ, Δευτέρα 19/2/1949, εφημ. ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΝ ΒΗΜΑ, Τετάρτη 25/11/1959 και εφημ. ΤΗΛΕΓΡΑΦΟΣ 3/1/1960. Οι εργασίες περατώθηκαν το 1970.
  3. Για την Εκκλησία του Αγ. Φραγκί-

σκου, πρώην μοναστήρι των Κοινοβιακών (Conventuali) που βρίσκεται στο κέντρο της παλαιάς πόλης της Κέρκυρας, ο Ανδρέας Μάρμορας, στην Ιστορία του για την νήσο Κέρκυρα (ΜΑΡΜΟΡΑΣ ΑΝΔΡΕΑΣ: Ίστορία της Νήσου Κερκύρας, συγγραφέϊσα μὲν Ἰταλιστί ἐν ἔτει 1672 ὑπὸ Ἄνδρέου Μάρμορα Κερκυραίου, μεταφρασθεῖσα δὲ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπὸ Ἰωάννη Μάρμορα Ἐφόρου τῆς ἐν Κερκύρα βιβλιοθήκης, Τυπογραφεῖον ὁ Κοραΐς, Ἰ. Ναχαμούλη, 1902), αναφέρει ὅτι ἡ μονὴ εἶχε οἰκοδομηθεῖ ἀπ' τοὺς Δούκεις Κομνηνοὺς, οἱ οἱποῖοι καὶ τὴν παραχώρησαν σε Ἑλληνίδες μοναχές. «Ὁ ναός του Αγ. Φραγκίσκου εἶναι ἐκεῖνος ὁ οἱοῖς ἀρχικῶς ἔφερε τὸ ὄνομα του Αγίου Ἀγγέλου, τιμῶμενος καὶ μετονομασθεὶς προφανῶς ἀπ' τὸν Φραγκισκανοὺς μοναχοὺς» (Δ.Χ. Τσίτσας: Ἡ Ἐκκλησία τῆς Κέρκυρας κατὰ τὴν Λατινοκρατία 1267-1797, ΚΕΡΚΥΡΑ 1969 σελ. 159 καὶ Σ. Δε-Βιάζη: Σημειώματα περὶ τῶν Δυτικῶν Ἐκκλησιῶν, Ἀρχιεπισκόπων καὶ Ἐπισκόπων Ἑπτανήσου, περιοδ. ἈΡΜΟΝΙΑ 1905-1907, σελ. 248) τοῦ Πριγκηπάτου του Taranto. Ἐκεῖ υπέγραψαν τὴ συμφωνία παραδόσεως τῆς πόλης στους Βενετοὺς τὸ 1386. Στις 17 Σεπτεμβρίου 1621 ἀνακαινίζεται καὶ καθιεγάζεται ξανά ἀπ' τὸν Ἀρχιεπίσκοπο F. Benedetto Bragadin 1618-1658 (Luigi Ippawiz: Corcira Antica e Moderna, VENEZIA 1901 σελ. 220) καὶ παραμένει στὴν χρῆση τῶν Φραγκισκανῶν μοναχῶν καὶ μέχρι τὰ τέλη τοῦ 19^{ου} αἰῶνα.

4. Για τὶς λειψανοθήκες καὶ τὰ λείψανα βλ. (Α.Ι. Φυτράκη: Λείψανα καὶ Τάφοι Μαρτύρων, ΑΘΗΝΑ 1955) καὶ (Ὁμιλία περὶ Ἁγίων καὶ τῶν Λειψάνων αὐτῶν ὑπὸ Α. Παπαδιαμαντόπουλου, ΑΘΗΝΑ 1874).
5. Μεταξὺ τοῦ πρωτο-Χριστιανικοῦ κῆσιμου καὶ τῶν ἀρχαίων πολιτισμῶν παρατηροῦνται πολλὰ κοινὰ παγανιστικὰ ἰδιαιτέρα στοιχεῖα καὶ ἐπιδράσεις. (βλ. σχετ. Migne: Patrologia Graeca ΚΑΤΑΚΟΜΒΕΣ).
6. «Ἐπίσης ἀφηρέθησαν καὶ τὰ ἱερά

λείψανα τοῦ ἁγίου Ἀρσενίου καὶ μετέβησαν εἰς τὴν κυριότητα τῶν κρατούντων. Καὶ μέχρι μὲν τοῦ ἔτους 1633 τὰ ὄστα τοῦ Ἀρσενίου ἔμεναν ἐν τῇ τοῦ Φρουρίου λατινικῇ ταύτῃ μητροπόλει, ὅπου ἤρχετο εἰς τακτὰς ἡμέρας καὶ ὁ ἡμέτερος κλῆρος καὶ οἱ ὀρθόδοξοι εἰς προσκύνησιν αὐτῶν. Ἀλλὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ὁ Γεν. Προνοητῆς Φιλ. Πασχαλίγγος, ὑπόπτως ἔχων πρὸς τὸσαύτην εἰς τὸ φρούριον συρροὴν Κερκυραίων, διέταξε τὸν λατινεπίσκοπον Βενέδικτον Βραγαδῖνον ἵνα μετακομίσει τὰ λείψανα εἰς τὴν ἑκτὸς τοῦ φρουρίου νεόδμητον λατινικὴν μητρόπολιν τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου. Τῷ 1659 δέ, θεθῆντα ταῦτα ὑπὸ τοῦ λατινεπισκόπου Καρόλου Λάβια ἐντὸς ἐπιχρύσου λειψανοθήκης, κατετέθησαν ἐν τῷ πρώτῳ δεξιᾷ τῶν εἰσερχομένων Ἀλταρίῳ, ὅπου καὶ νῦν σώζονται ἀναθεωρούμενα καὶ σφραγιζόμενα ὑπὸ τοῦ ἐκάστοτε λατινεπισκόπου πρὸς πίσωσιν. Ἐν τῷ αὐτῷ λατινικῷ ναῷ ὑπάρχουσι καὶ λείψανα τινὰ φερόμενα ὡς τῶν Ἀποστόλων Ἰάσονος καὶ Σωσιπάτῶν, τὰ ὁποῖα κατεῖχε μὲν πρὸ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Ἀνδηγαυῶν νομίμως ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία, ἠρπάγησαν δὲ βίᾳ καὶ δικαίῳ τοῦ ἰσχυροτέρου ὑπὸ τῶν κατακτητῶν καὶ ἐδόθησαν εἰς τὸν λατινικὸν κλῆρον». (Σπυριδ. Κ. Παπαγεωργίου: Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κερκύρας ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ νῦν - ΚΕΡΚΥΡΑ 1920, σελ. 19). Στὸ ἴδιο βιβλίον ἀναφέρεται καὶ τὸ περιστατικὸ με τὸν Μέγα Πρωτοπαπὰ Σπυριδῶνα Βούλγαρι (1715-1738), ὁ οἱοῖς στα 1725 θέλησε νὰ ερευνήσει τὸ λείψανον τῆς Αυγούστας Θεοδώρας. Τὸ λείψανον εἶχε σώσει τὸ 1453 με τὴν ἄλωση τῆς Κωνσταντινούπολης ὁ πρεσβύτερος Γρηγόριος ὁ Πολύευκος που εἶχε μεταβιβάσει στὸν Γεώργιο Καλοχαιρέτη καὶ τὸ λείψανον τοῦ Αγ. Σπυριδῶνος (βλ. Παπαγεωργίου σελ. 196). Τὸ λείψανον τῆς Αγ. Θεοδώρας δωρήθηκε τὸ 1483 στὴν κοινότητα τῆς Κέρκυρας. Σε ἔγγραφο με ἡμερομηνία ἈΨΚΕ Ἀπριλίου 17^ῃ ε.π. που φυλάσσεται στὸ Ἀρχεῖο

- Μ. Πρωτοπαπάδων στο Ιστορικό Αρχείο Κερκύρας αναφέρεται ότι μετά την έρευνα «ηύρον τό αυτό άγιον λείψανον έλλειπές από τήν κεφαλήν, εις τόν όποιον τόπον στέκεται ένα κρανιον, ξηρόν μόνον κόκκαλον, όπου κατά τήν είδησιν δέν δείχνει νά είναι τής αυτής άγίας, και μάλιστα όπου τό αυτό κρανιον φαίνεται νά είναι θετόν εις τό αυτό άγιον λείψανον μέ ένα ξύλον. Τό δέ ύπόλοιπον άγιον σώμα εινε σφον και άνελλιπές, έξω από τόν ένα πόδα τόν δεξιόν, ό όποίος παντελώς λείπεται από τήν κλίσην του γόνατος και κάτω, εις τόν όποιον τόπον είναι μία βέργα μέ κομμάτι ξύλον όρθό εις σημείον ποδός, άπά-νου εις τήν όποιαν βέργα ήτανε ένα κόκκαλον γυμνόν από ποδάρι ξένον, όπου μέ τήν αυτήν βέργα έδειχνε διά ποδάρι» (Παπαγεωργίου ό.π., σελ. 110).
7. Όταν μιλάμε για Αγίους, μάρτυρες, όσιους κ.ά. εννοούμε εκείνους που έλαβαν επίσημα, τον τίτλο αυτόν από την Εκκλησία. Για να αποφευχθούν οι καταχρήσεις των «λαϊκών αγιοποιήσεων» και η λατρεία των προγόνων που συναντάται σε πολλές άλλες θρησκείες, η Εκκλησία ανακηρύσσει αγίους, όσους διέπρεψαν κατά κοινή ομολογία, στην άσκηση της αρετής. Όταν λοιπόν οι Προκαθήμενοι των Χριστιανικών Εκκλησιών, προβαίνουν στην αγιωνυμία ενός πιστού, ύστερα από σοβαρή εξέταση της ζωής του, αναγνωρίζουν απλά ότι ο άνθρωπος αυτός, έζησε σύμφωνα με το Θείο Θέλημα (Ferdinand Krenzer: Eine Katholische Glaubensin Formation - μτφρ. Μ. Ρούσσοσ; ΣΥΝΟΨΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΠΙΣΤΗΣ, Πορεία Πνευματική 1982).
  8. Όπως η Κέρκυρα με πολιούχο τον Αγ. Σπυρίδωνα, η Ζάκυνθος με προστάτη τον Αγ. Διονύσιο κ.ά.
  9. Όπως ο Αγ. Νικόλαος που θεωρείται προστάτης των ναυτικών, η Αγία Βαρβάρα προστάτιδα του Πυροβολικού κ.ά.
  10. Από τα λείψανα που κυκλοφορούσαν, πολυτιμότερα ήταν αυτά που είχαν σχέση με τον ίδιο τον Χριστό:
    11. Το Σχίσμα μεταξύ της Ορθοδόξου (ανατολικής) και Καθολικής (δυτικής) Εκκλησίας οριστικοποιήθηκε στις 24 Ιουλίου 1054.
    12. Μέχρι σήμερα, για παράδειγμα, κυκλοφορούν τόσα πολλά τεμάχια «Τίμιου Ξύλου» από το Σταυρό του Χριστού, που αν τα έκανε κανείς θά'φθαναν να δημιουργήσουν όχι έναν αλλά κάποιες δεκάδες σταυρούς.
    13. (F. Krenzer: Eine... σελ. 320 και βλ. Γ.Χ. Χατζηαντωνίου: Εικονομάχοι στο Βυζάντιο, εκδ. Ο ΛΟΓΟΣ).
    14. Υπάρχουν επιτύμβιες πλάκες και τάφοι των οικογενειών: CLADO, MUAZZO, SAVORGANI, MAGNANINI, SORDINA, BERLENDI, των μελών της Αδελφότητας του Αγ. Ρόκκου και του Αγ. Χριστοφόρου κ.ά. (βλ. ANTONINO RUSCONI: Monumenti Araldici ed Epigrafici Veneti dell' Isola di Corfù. ROMA 1952, σελ. 444-448 και ENRICO DE GUBERNATIS: Memorie Italiane nelle Isole Ionie, MILANO 1908).
    15. Οι φτωχότεροι βέβαια, περιορίζονταν την εποχή εκείνη, στο aylum circum ecclesiam, έναν ιερό χώρο που περιελάμβανε την εκκλησία, την αυλή της και κάποια βοηθητικά κτήρια. Στην αρχή, η ταφή ad sanctos ανταποκρινόταν στην επιθυμία να χαίρουν της προστασίας των Αγίων, όπου στο ιερό τους εμπιστεύονταν το νεκρό τους σώμα (βλ. PHILIPPE ARIES: Essais sur l'histoire de la Mort en Occident, ed. du Seuil 1975, μτφρ. ΔΟΚΙΜΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΣΤΗ ΔΥΣΗ, εκδ. Γλάρος 1981).
    16. Α.Χ. Τσίτσας: Βενετοκρατούμενη Κέρκυρα - Θεσμοί, Έκδ. Εταιρίας Κερκυραϊκών Σπουδών, 1989, σελ 41.
    17. Το οποίο σώζεται μέχρι σήμερα στην Εκκλησία του Αγ. Φραγκίσκου.
    18. Οφείλω να ευχαριστήσω τον κ. Γεράσιμο Παγκράτη για την προθυμία και τη βοήθειά του, στην μετάφραση διαφόρων χειρογράφων.
    19. PONTIFICAL ROMANVM / CLEMENTIS PP. VIII/Iuffu refritutum / URBANI Item VIII /

Auctoritate recognitum / Nouis locupletatum figuris, mendisque / expurgatum / Sanctis Pontificis / ALEXANDRI VII / FAUSTIS AUSPICIS / In lucem iterum prodit / SECUNDAE PARTIS/ROMAE Ex Officina Philippi de Rubeis / MDCLXIII.

20. Βλ. *Fête des Saintes Reliques*: 5 Novembre. *MEDITATION* De l'honneur que nous devons rendre aux Reliques des Saints. 1er Point: Le culte des Saintes Reliques est agréable à Dieu. 2e Point: L'Église a confirmé le culte des Saintes Reliques. 3e Point: Fruits à retirer de la dévotion aux saintes Reliques στο: *Meditations de S. Jean-Baptiste de la Salle à l'usage des frères des écoles chrétiennes*. 5e édition Procure Générale PARIS 1922, σελ. 604-607.
21. Διατηρήσαμε την ορθογραφία εποχής του κειμένου.
22. Και του Αγ. Φραγκίσκου, που από τα μέσα του 1950 έως το 1970 λειτουργούσε ως Καθεδρικός Ναός, κατεστραφέντος του «Ντόμο».
23. Στις μέρες μας, η λατρεία των λειψάνων έχει αντισταθμιστεί με άλλες μορφές ευλάβειας. Στην Κέρκυρα συγκεκριμένα δεν ευλαβούνται πλέον παρά τα λείψανα του Αγ. Σπυρίδωνος, του Αγ. Αντωνίου του οποίου μεγαλοπρεπής βωμός σώζεται στην Εκκλησία του Αγ. Φραγκίσκου (ALTARE HOC OMNIPTI DEO / IN HONOREM S. ANTI RECTUM / PRIVILEGIO QUOTIDNO PERPETUO AC / LIBERO PRO OMBUS DEFUNCT AD/QUOSCUMQ SAC. DES VIGORE / BREVIS BENEDICTI PAPAЕ XIV / DIE IV OCTOBRIS MDCLLI / INSIGNITUM) και του Τιμίου Ξύλου του Σταυρού.
24. La réflexion partira de la critique de l'humanisme et de la Réforme, dont la

Traité des Reliques (1543) de Jean Calvin constitue la formulation la plus achevée et la plus efficace. Cette critique est relayée par l'érudition catholique depuis le jésuite Moriana jusqu'à Mgr. Duchense et Mgr. Saxer, en passant par Mabillon et les Mauristes; elle est radicalisée par les Lumières du XVIIIe siècle et par l'anticléricalisme du XIXe siècle. La culte des reliques connaît toutefois une forte reprise dès la seconde moitié du XVIe siècle à travers la redécouverte des catacombes romaines (1578) et l'envoi massif, par toute la catholicité (Ancien et Nouveau Monde), de milliers de corps saints. La dévotion catholique des XVIIe et XVIIIe siècles demeure fondamentalement attachée à la vénération des reliques des sites anciens et nouveaux. Enfin, au lendemain de la Révolution, qui s'emploie avec une particulière violence à la destruction des supports matériels de ces dévotions, le monde catholique connaît encore, dans les décennies centrales du XIXe siècle, une ultime relance du culte des corps saints. La relique s'inscrit ainsi dans la double tradition ancienne et médiévale de la piété chrétienne; elle bouleverse les formes de temporalité, elle abolit les distances et établit un lien immédiat et charnel entre le fidèle et la sacralité, objet de sa vénération. (La relique: Critique, recharges et usages des sacralités (XVIe – XIXe siècles) –École des Hautes Etudes en Sciences Sociales: Programme des Enseignements et Séminaires PARIS 1996-1997 σελ. 230-231).

25. Κατήχηση της Καθολικής Εκκλησίας, Εκδ. ΒΑΤΙΚΑΝΟ - ΚΑΚΤΟΣ 1996, σελ. 523.

*D. Antonij Carafa Duxij Clericorum Regularium Donij
S. Pauli Apatij Scapsoli*

*Univerſi et ſinguli Fratres, adque ſummus, publicus et privatus Theſaurus, et ſuperintendant ad curiam
Benedictinam in noſtra ſede ſigillo munite, referimus partiſſime ſecundum ſtatuta, nempe in ſtatuto
S. Carthari Apatij, et in ſtatuto S. Andree Apatij et ſubſequentij loci attractio et donatio
et conſegimus in facultate quod ſu ſtatuti, ubi dicitur, et in quibusdam Collegiis vel ſtatuto de
ſtatuto ordinari ſubſequenti ſtatuti, quod quod per hunc ſtatuti ſtatuti ſtatuti et
magno ſigillo firmate, et ſecundum mandatum S. Carthari Apatij die XX mensis Maii
anno ſm in 1726*

D. Hieronymus Carafa Dux et Ep.

Stjepan Jughelijaj, Novica

D. Hieronymus Carafa Dux et Ep.

NOS D. TIBERIUS CESAR GIORDANI NEAPOLITANUS

CANONICUS REGULARI LATERANENSIS ET VENERABILIS CANONICUS
S. UBALDI CIVITATIS EUGUBII ABBAS &c.

Universis & singulis presentes nostras testimoniales litteras visuris, fidem facimus & attestamus, quod Nos in apertione Aree facte die 27 Mensis ~~1736~~ 1736 Dni Ubaldi Canonici Regularis Episcopi Eugubini in Ecclesia huius nostre Canonice Civitatis Eugubine, Pilolum ex serico mano ~~1736~~ coloris iisdem Dni Ubaldi Capituli impolitum, illumque, & deinde recte dubitari compingit, a parte interiori sericea coloris induratum coloris in sacrificio petitorum alligari, & vittam ipsam sigillo nostro in Cera Hispana munitum iussimus, & per Nos, dono datum

ut maiori Deigloria splendat, & ipsius Sancti Venustio augeatur.

Datum in Canonica nostra Abbatis S. Ubaldi hac die Mensis ~~1736~~ 1736

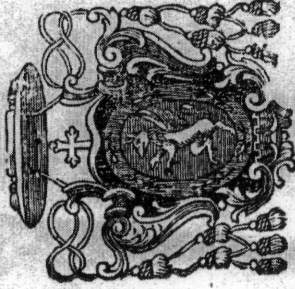
D. Tiberius Cesar Giordani Neapolitanus, Canonici & Abbat

OCTAVIUS

P A T R I T I U S

DEI ET APOSTOLICÆ

EPISCOPUS

ANGELELLI

BONONIENSIS

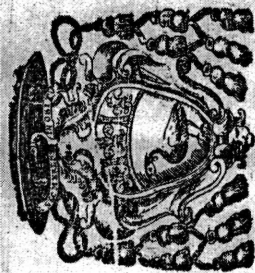
SEDIS GRATIA

EUGUBINUS

SS. M. D. N. PP. Prælati Domestici, ejusque Consecratio S. S. Assistens.

U Niversis Nöstras hæc litteras inspecturis notum facimus, atque testamur, Pileolum, seu Berettinum *hujusmodi coloris rubri* impressum habens Immaginem S. UBALDI Episcopi, & Protectoris Eugubini, in cujus vertice pendente ferica vitta *hujus coloris*, Nostri parvi sigilli super ceram hujusmodi extremitatibus simiunctis impressione obfirmatam, impostum fuisse nudo capiti ejusdem Gloriosissimi S. UBALDI, cujus sacrum incorruptum Corpus, in Venerabili Ecclesia Canonico-regularium lateranensium in Monte hujus Civitatis fidei merito summa veneratione asservatur, & colitur. In quorum nomen presentibus litteris accessit nostro caraculo. Sigilloque unigredidimus. Eugubii ex Palatio Nostro Episcopali hac die *21* Mensis *Februarij* Anno *1743*

O. Guj. Legatus

OCTAVIUS COMES DE ARRENGHERIA

Patrius Bononiensis Dei, & Apostolicæ Sedis Gratia Episcopus
Assisensis, & eidem Sanctæ Sedi immediatè subiectus.

UNIVERSI, & singuli hac nostras in specieris fidem indubiam facimus, atque testamur, quatenus Nobis exhibitis
quibusdam Sacris Reliquiis, eas ad majorem DEI gloriam, suorumque Sanctorum venerationem ex authenticis
locis extractas, ac documentis authenticis, sigilloque munitas diligenter recognovimus, et quibus sequente
maximus videlicet Particulari in palatio B. Josephi in Curia Romana sub sigillo & literis illius
nunc etiam in palatio B. Dominici in via pi. B. Gregoriana
quam reverenter reposuimus, & collocavimus inter cetera illa bona regimine
sunt relicta. serico coloris nunc bene colligata Nos proque parvo in cera rubra bysponica impresso
sigillo absignata pro majori ditte & Sacre & Reliquiis identitate repositorum dono addimus, & claris si-
mas
ed effectum, & cum facultate eam penes se retinendi, aliis donandi, & in quacunque Ecclesia, Oratorio, seu
Capella publicæ Christianissimæ venerationi exponendi. In quorum fidem has presentes litteras manu nostra sub-
scriptas, nos proque firmatas sigillo expediti mandavimus. Datum Assisi ex Nostro Episcopali Palatio hac die 23.
Mensis Junij Anno MDCCCLIII.

Petrus Episcopus Assisensis

Gratis ubique

P. M. M. C. C. L. III.

NICOLAUS MANCINFORTE Dei, & Apostolicae Sedis gratia
 Episcopus Anconae, & Humanae, dioceseque Humanae Comes,
 Sibi Domini Nostri Papae Praelatus Domesticus,
 & Pontificio Solio Assistentis.

Dignis has litteras impunctis palam incensam, et tunc tenamur exiguam P. V. V. N. A. R.
 e cuius medio per interjectam vitram rubram, eadem in suis extremitatibus junctis
 intra hoc folium minori nostro Sigillo obligatum colligatae pendente eadem, haec Litterae
 re, subtratam jacuisse sub PEDE SANCTAE ANNAE, Maris Deiparae VIRGINIS
 MARIE Dominæ nostræ; qui Sanctus PES inter alias insignes Reliquias in hac nostra
 SANCTI CYRIACI Cathedrali summa veneratione asseruatur, & colitur. In quorum
 Fidem præterites has Sigillo nostro roboratas expediti iussimus.

Anconæ ex Palatio Episcopali hac die 15. Julij. 1756
 Cyrillus Garzanti Episcopi Anconensis

Handwritten signature in cursive script, likely of the Bishop of Ancona.